

Lola Lafon: Pieni kommunisti joka ei koskaan hymyillyt

Lapsitähdestä loikkariksi RIITTA VAISMAA (12.2.2017)

Ranskalainen, Romaniassa varttunut Lola Lafon (s. 1975) tunnetaan paremmin musiikin tekijänä kuin kirjailijana. Anarkistiksi ja feministiksi tunnustautuvan kirjailijan 2014 ranskaksi ilmestynyt romaani *Pieni kommunisti joka ei koskaan hymyillyt* on käännetty useille kielille, nyt myös suomeksi.

Teos kertoo romanialaisen telinevoimistelija Nadia Comănecin (s. 1961) elämästä vuosina 1969-1990. Nadia, tätä nimeä Lafon pääosin käyttää, on viisinkertainen olympiavoittaja, kaksinkertainen maailmanmestari ja yhdeksänkertainen Euroopan mestari. Montrealin olympialaisissa 1976 tuolloin 15-vuotias Comăneci sai ensimmäisenä telinevoimistelijana täydet 10 pistettä. Sen ei pitänyt olla mahdollista. Näistä kisoista hän voitti kolme kultamitalia, hopeaa joukkuekilpailusta ja pronssia permannolta. Hän kilpaili 80-luvun alkuun saakka. Aktiiviurheilu-uran jälkeen hän toimi tyttöjen voimistelun valmentajana.

Lafon värisyttelää sydämiä heti alkuun kuvaamalla juuri voittoisia Montrealin kisoja, joiden seurauksena Nadiasta tuli koko maailman pikkutyttöjen sankari ja telinevoimistelusta tyttöjen suosikkilaji. Kotimaassaan hänelle myönnettiin olympiamenestyksensä myötä Sosialistisen työn sankarin arvonimi. Sydämeen käyvästi Lafon kuvaa pikkuisen Nadian vaativaa valmennusta ja uskomattomia suorituksia. Nadia Comăneci oli häikäisevä voimistelun lapsitähti; pieni ja langanlaiha tyttö tuntui taipuvan täydellisesti mihin asentoon tahansa.

Lafonin romaania markkinoidaan sillä, että teos paljastaa, miten Romanian kommunistinen järjestelmä aiheutti pakonomaiseen urheiluvalmennuksen ja vaati aina uusia voittoja. Järjestelmä kyllä halusi kaiken loiston ja hyödyn voitokkaista tytöistä, ja raadollisesti nämä valjastettiin pönkittämään Suuren Toverin Nicolae Ceaușescu asemaa. Iljettävämpää on se, miten sankari hylättiin ja teillattiin heti, kun ihmesuorituksia ei enää tule. Kun työstä tulee nainen, joka saa naisen muodot. Kuukautisista puhutaan sairautena, ja lääkeainein menstuaatiota siirretään jopa kuukausia. Nadia saadaan itsekin inhoamaan

uutta itseään. Nadian käytöksessä oli syömishäiriön piirteitä, kun hän pyrki tukahduttamaan naiseutensa. Feministi Lola Lafon haluaa näyttää, että tytön ja naisen ruumis oli järjestelmän palveluksessa ja omaisuutta.

Valmennusjärjestelmä oli ilman muuta kammottavan kokonaisvaltainen ja äärettömän vaativa. Tytöt saivat vain muutaman tunnin unta. He olivat suoranaisesti nälässä, ettei vain ylimääräistä grammaa kertyisi mihinkään. Kyse ei kuitenkaan ollut pääosin eikä ainakaan pelkästään kommunistisen järjestelmän vaatimuksista vaan yltiöpäisen kunnianhimoisen ja mielettömän vaativan yksittäisen valmentajan Bela Karolyin metodeista. Samainen valmentaja oli useimmiten napit vastakkain järjestelmän kanssa, ja häntä pidettiin unkarilaistaustansa tähden silmällä. Virallisen aseman Romanian tyttöjen voimistelun valmentajana Bela Karolyi sai lyhyeksi aikaa, kun hänen tuloksensa olivat lähes uskomattomia. Pakko Belan oli paeta Romaniasta ja loikata USA:han.

Aikuinen Nadia Comănechi eli vallan lähellä. Hänellä väitetään olleen salasuhte diktaattorin pahamaineisen pojan Nicu Ceaușescun kanssa. Jos tämä huhu on todenperäinen, se voisi selittää, miksi Nadia loikkasi länteen 1989, vain pari päivää ennen järjestelmän ja Ceaușescujen tuhoa. Nadia ei Lafonin kuvauksessa vaikuta erityisen tyytymättömältä.

Kirjailijan mukaan *Pieni kommunisti joka ei koskaan hymyillyt* myötäilee tosiasioita mutta on fiktiota. Lafon käyttää omalaatuisella tavalla erilaisia tekstityyppejä. Kirjailija käy peruskerronnan ohessa kuvitteellista keskustelua ja kirjeenvaihtoa päähenkilönsä kanssa ja lähettää tälle kommentoitavaksi tämän kirjan käsikirjoitusta luku luvulta. Ratkaisu on outo. Kirjailija ikään kuin opponoi itseään näissä keskusteluissa, kun hän panee Nadian olemaan monesti eri mieltä syntyneestä tekstistä, vähätteleään joitain kohtia ja toisaalta vaatimaan joitain asioita otettavaksi mukaan. Useinkaan kirjailija ei välitä Nadian kommenteista. Nadia ei ole kirjailijalle riittävän kriittinen. Keskustelut on graafisesti erotettu, kursiivilla. Näissä jaksoissa on monesti vallan riitaisa sävy.

Lafonin kerrontaratkaisua on vaikea ymmärtää. On ihan paikallaan kirjoittaa jonkinlainen hybridi tai kerroksellinen rakennelma. Dokumenttiromaaniksikin teosta ehkä voisi kutsua, koska Nadian elämän tapahtumat kulkevat melko todenmukaisia polkuja. Perustelluksi ei kuitenkaan tule, miksi kirjailijan ja päähenkilön nykyajassa käydyissä keskusteluissa esiin tulevia asioita ei olisi voitu nivoa kokonaisuuteen yhdeksi ja yhtenäiseksi tarinaksi. Nyt keskustelujaksot lähinnä häiritsivät. No, hämmensivätkin, mikä lienee niiden tarkoitus. On outoa, kun kirjailija kiistelee itsensä kanssa, vähättelee itseään eikä toisaalta välitä päähenkilönsä mielipiteistä. Ehkä näissä jaksoissa puhuu anarkisti Lola Lafon.

Kaiken kaikkiaan Lafonin romaanista jäi ristiriitainen olo. Voin kauhistella pikkutyttöjen julmaa valmennusta. Yritän kuvitella ihailun, jonka lapsitähti Nadia herätti. Voin tuntea vastenmielisyyttä Romanian diktatuuria kohtaan ja järjestelmän bruttaalin lopun noustessa mieleen. Tämän romaanin merkitystä en silti ymmärrä, kun kirjailija ei itsekään tunnu uskovan itseensä.

Pikkutyttö-Nadia oli totinen keskittyessään suorituksiinsa. Kyllä hän hymyilläkin osasi ja oikein kunnolla tuulettaa hienojen suoritusten jälkeen.

Lola Lafon: *Pieni kommunisti joka ei koskaan hymyillyt* (La petite communiste qui ne souriait jamais). Suom. Aura Sevón. Like 2017. 300 s.

Riitta Vaismaa on kirjallisuuskriitikko